

УДК 622.276.53:621.671(047)

І.І. Шостаківський

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ АТМОСФЕРНИХ ЧИННИКІВ НА СТАН ОЛИВИ ПРИВОДУ ШТАНГОВОЇ СВЕРДЛОВИННОЇ НАСОСНОЇ УСТАНОВКИ

I.I. Shostakivsky

INVESTIGATION OF THE INFLUENCE OF ATMOSPHERIC FACTORS ON THE STATE OF ROD PUMPS' DRIVES OIL

Для сучасної нафтогазової промисловості характерним є активне використання засобів механізованого видобування. Потреба постійної інтенсифікації нафтогазовидобувного процесу спричиняє ускладнення умов роботи устаткування. У забезпеченні надійності і довговічності нафтогазопромислового обладнання важливу роль відіграють питання раціонального підбору і застосування оливи для відповідних вузлів та механізмів. Використання мастильних матеріалів в нафтогазовій галузі має свою специфіку – обладнання експлуатується на протязі року щоденно і цілодобово, для його роботи характерними є перепади температур, вологості, значні і нерівномірні навантаження, вібрація, високі контактні тиски, наявність абразивного середовища тощо.

Переважна кількість нафтових свердловин, обладнаних засобами механізованого видобування нафти використовує штангові свердловинні насосні установки (ШСНУ). Так, наприклад, в ПАТ «Укрнафта» частка якого у загальному видобутку нафти з газовим конденсатом в Україні у 2015 році складала близько 67,9% парк ШСНУ налічує більш ніж 800 одиниць. Аналіз виробничого досвіду і статистичних даних демонструє, що однією з найменш надійних (і водночас однією з найдорожчих) складових наземного обладнання ШСНУ є редуктори верстатів-качалок. Очевидним є те, що забезпечення надійності важконавантажених зубчастих передач редукторів ШСНУ ускладнюється тим, що їх працездатність визначається багатьма експлуатаційними, конструктивними і технологічними факторами, серед яких чільне місце займає невчасна заміна або невідповідність оливи.

Значна кількість пошкоджень компонентів зубчастих передач силових приводів пов'язана із надмірним спрацюванням деталей та поверхонь, які знаходяться в контакті між собою, з робочим або зовнішнім середовищем. Для роботи редукторів ШСНУ, де, зокрема, в режимі періодичної відкачки частим є пуск під навантаженням після тривалої зупинки, характерним є руйнування зубчастих коліс і шестерень на протязі перших кількох обертів вала редуктора, як результат недостатнього змащування внаслідок стікання оливи або її незадовільної якості.

В процесі експлуатації редуктор ШСНУ постійно зазнає впливу зовнішнього середовища. Одним із результатів такого впливу є поступове накопичення води у вигляді емульсії або у вільному стані, яке може сягати 20 % і більше від об'єму картера. На обводнення нафтопродуктів значним чином впливають зовнішні чинники, головними з яких є вологість середовища, що контактує з нафтопродуктами, температура, тиск, площа і товщина шару, інтенсивність руху газового середовища. Розчинність води в нафтопродуктах невелика і в значній мірі залежить від хімічного складу та зовнішніх умов, проте, наявність води в оливі істотно і різко погіршує трибологічні властивості оливи та призводить до інтенсифікації зношування змащуваних деталей. Встановлено, що при обводненні оливи зменшується їх лужне число, погіршується диспергуюча здатність та миючі властивості, а загальна

концентрація присадок може знижуватися до 60 % від початкової. Контакт з водою може викликати гідроліз деяких присадок, що є солями слабких органічних кислот. Такі присадки, наприклад, як діалкілдітіофосфат цинку при контакті з водою утворює органічні кислоти та гідроокис цинку, що випадає в осад. Залежно від кількості вологи також змінюється характер зношування трибоспрямижень. Якщо вміст води в оливі становить до 5 %, то продукт старіння візуально відрізняється темним сіро-коричневим кольором та містить дуже мало металевих частинок. До 50 % вологи – продукти старіння це, в основному, оксиди, а якщо більше 50 % (неприпустимо для виробничих умов) то в зоні тертя створюються передумови того, що мономолекулярний шар води покриває поверхню, відповідно для продуктів спрацювання характерний сірий колір і складаються вони переважно з частинок металу. Також висока вологість і проникнення води в картер значно посилює інтенсивність корозії.

Спостереження за роботою редукторів приводів ШСНУ у виробничих умовах показали, що вода може потрапляти в оливу декількома шляхами, зокрема: поглинання води з вологого повітря гігроскопічними присадками, що містяться в оливі; безпосереднє потрапляння в результаті порушення цілісності корпусу; проте, основним джерелом накопичення води у картері є конденсація на стінках і деталях атмосферної вологи після зупинки редуктора і охолодження нагрітих деталей, а також конденсація внаслідок добових і сезонних коливань температури і вологи.

Важливим і цікавим чинником, що призводить до обводнення олив є явище певної теплової інерційності нафтопродуктів в порівнянні із зовнішньою атмосферою. При підвищенні температури повітря нафтопродукт буде холоднішим, його температура як би поволі «наздоганяє» температуру зовнішнього середовища, за умови, що вона підвищилася і залишається постійною. Навпаки, при пониженні температури зовнішнього середовища температура нафтопродукту протягом деякого часу залишатиметься вищою і буде поволі знижуватися. Чим вище швидкість пониження або підвищення температури навколишнього повітря, тим більше градієнт перепаду температур між нафтопродуктом і зовнішнім середовищем. Перепад температур між нафтопродуктом і зовнішнім середовищем сильно впливає на зміну вмісту води в ньому.

В зв'язку із цим актуальними є організаційні, технологічні та конструкторські заходи, спрямовані на зменшення кількості конденсованої вологи у редукторах ШСНУ. Такі заходи полягають у формуванні оптимального графіку періодичного пуску обладнання, зменшення площ конденсації та їх обробку теплоізолюючими матеріалами, а також максимально можливе обмеження попадання атмосферної вологи всередину редуктора.

Література

1. Зміни стану мастильних олив нафтогазопромислового обладнання у процесі експлуатації / Шостаківський І. І. // Розвідка та розробка нафтових і газових родовищ, № 4'2002 (5), Івано-Франківськ, 2002 р.

2. Вплив мастила на вібраційні характеристики редуктора верстата-гойдалки / Копей В. Б., Копей Б. В., Євчук О. В., Стефанишин О. І. // Нафтогазова галузь України, № 1'2013.

3 Підвищення ресурсу редукторів штангових свердловинних насосних установок / Копей В. В., Парайко Ю. І., Стефанишин О. І., Шостаківський І. І.// Проблеми тертя та зношування: наук.-техн. журнал. - № 56. – К.: Вид. Нац. Авіа. Ун-ту «НАУ-друк», 2011.

4. Паливо-мастильні матеріали, технічні рідини та системи їх забезпечення./ Упор. В.Я.Чабанний. – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 2008. – 500с.